

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Stępka

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

w sprawie **D. G.**

skazanego z art. 209 § 1 i 1a k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 24 lipca 2024 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść oskarżonego
od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe
w Gdańsku

z dnia 24 sierpnia 2023 r., sygn. akt II K 885/23

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Rejonowemu Gdańsk-Południe w Gdańsku do ponownego
rozpoznania.**

Andrzej Stępka Dariusz Świecki Małgorzata Wąsek-Wiaderek

[PGW]

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku, wyrokiem nakazowym z dnia 24 sierpnia 2023 r., sygn. akt II K 885/23, uznał D. G. za winnego tego, że w okresie od 14 sierpnia 2013 r. do dnia 3 lutego 2021 r. w miejscowości L., uchylał się od ustalonego na podstawie ugody zawartej przed Sądem Rejonowym w Bytomiu z dnia 14 czerwca 2013 r. w sprawie sygn. akt III RC 124/13, obowiązku alimentacyjnego na rzecz córki M. B., czym naraził ją na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, powodując przy tym zaległość stanowiącą równowartość co najmniej trzech świadczeń okresowych i czyn ten zakwalifikował jako występki z art. 209 § 1 k.k., wymierzając za to karę roku ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym. Nadto, wyrokiem tym w okresie wykonywania kary ograniczenia wolności zobowiązano D. G. do bieżącego wykonywania ciążącego na nim obowiązku łóżenia na utrzymanie córki oraz orzeczono o kosztach sądowych.

Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 28 września 2023 r. bez zaskarżenia.

Kasację od prawomocnego wyroku nakazowego wniósł Prokurator Generalny, zaskarżając go w całości na niekorzyść oskarżonego. Zarzucił mu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisów prawa karnego procesowego, a mianowicie art. 500 § 1 i 3 k.p.k., polegające na wydaniu wobec D. G., w dniu 24 sierpnia 2023 r., wyroku w postępowaniu nakazowym, mimo iż okoliczności popełnienia opisanego w akcie oskarżenia czynu z art. 209 § 1 i § 1a k.k. i wina oskarżonego, w świetle całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, budziły wątpliwości w odniesieniu do czasu popełnienia przez oskarżonego czynu zabronionego, co w efekcie, z rażącym naruszeniem również art. 504 § 1 pkt 4 k.p.k., doprowadziło do skazania D. G. za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k., popełnione od 14 sierpnia 2013 r. do 3 lutego 2021 r., podczas gdy oskarżony został już prawomocnie skazany za występkę z art. 209 § 1 i § 1a k.k., popełnione na szkodę tej samej małoletniej pokrzywdzonej w okresach: od 29 września 2014 r. do maja 2018 r. oraz od 1 października 2018 r. do 30 września 2020 r., wyrokiem nakazowym Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 19 lipca 2023 r., sygn. akt II K 898/23, prawomocnym z dniem 2 sierpnia 2023 r.

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego niniejszą kasacją wyroku nakazowego i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu Gdańsk-Południe w Gdańsku do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Kasacja ta jest w całości oczywiście zasadna i dlatego mogła być uwzględniona na posiedzeniu, o jakim mowa w art. 535 § 5 k.p.k., jako że doszło do uchybienia podnoszonego w zarzucie tej skargi.

Stosownie do art. 500 § 1 i 3 k.p.k. możliwość wydania wyroku nakazowego zachodzi jedynie wówczas, gdy materiał dowodowy zebrany w sprawie pozwala na stwierdzenie, że okoliczności czynu i wina oskarżonego nie budzą wątpliwości. Przesłanka braku wątpliwości, o której tu mowa, obejmuje nie tylko ustalenia w zakresie sprawstwa czynu, ale także wszelkich okoliczności mających wpływ na dokonanie jego właściwej prawnokarnej oceny. Do tych okoliczności bezsprzecznie zaliczyć należy również czas przestępnego zachowania się sprawcy, gdyż ma on znaczenie z punktu widzenia różnych instytucji, które rzutują na możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności karnej, jak również na kształt tej odpowiedzialności.

Słusznie podnosi skarżący, że w rozpatrywanej sprawie powyższe warunki umożliwiające procedowanie w trybie nakazowym nie zostały spełnione. Zachodziły bowiem wątpliwości co do prawidłowości przypisania oskarżonemu całego, przyjętego w akcie oskarżenia, czasokresu niealimentacji.

Otóż Sąd Rejonowy w Bytomiu, wyrokiem nakazowym z dnia 19 lipca 2023 r., sygn. akt II K 898/23, uznał oskarżonego D. G. za winnego tego, że działając w krótkich odstępach czasu, z wykorzystaniem takiej samej sposobności:

- w okresie od 29 września 2014 r. do maja 2018 r. w B. uchylał się od wykonania obowiązku alimentacyjnego względem małoletniej córki M. B., który to obowiązek określony został co do wysokości wyrokiem Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 14 czerwca 2013 r., sygn. akt III RC 124/13, na skutek czego powstała zaległość stanowiąca równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, czym naraził uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, czym wyczerpał ustawowe znamiona przestępstwa z art. 209 § 1 i 1a k.k.;

- w okresie od 1 października 2018 r. do 30 września 2020 r. w B. uchylał się od wykonania obowiązku alimentacyjnego względem małoletniej córki M. B. który to obowiązek określony został co do wysokości wyrokiem Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 14 czerwca 2013 r., sygn. akt III RC 124/13, na skutek czego powstała zaległość stanowiąca równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych, czym naraził uprawnioną na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, czym wyczerpał ustawowe znamiona przestępstwa z art. 209 § 1 i 1a k.k. i za to na podstawie art. 209 § 1a k.k. w zw. z art. 91 § 1 k.k. wymierzył mu jedną karę 6 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 godzin miesięcznie. Wyrok ten uprawomocnił się bez zaskarżenia w dniu 2 sierpnia 2023 r.

Z zestawienia zaskarżonego kasacją wyroku nakazowego oraz przywołanego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 19 lipca 2023 r. bezspornie wynika, że dotyczą one przestępstw niealimentacji popełnionych przez oskarżonego D. G. na szkodę tej samej małoletniej pokrzywdzonej M. B. Pierwszy z wydanych wyroków obejmuje okresy od 29 września 2014 r. do maja 2018 r. oraz od 1 października 2018 r. do 30 września 2020 r. (sygn. akt II K 898/23), zaś drugi chronologicznie wyrok nakazowy odnosi się do okresu od 14 sierpnia 2013 r. do 3 lutego 2021 r. (sygn. akt II K 885/23). Porównanie treści obydwu orzeczeń prowadzi do oczywistego wniosku, że okres uchylania się od świadczeń alimentacyjnych, przypisany temu samemu sprawcy na mocy kolejnego z wydanych wyroków, za tożsame okresy zawierające się w granicach od 29 września 2014 r. do maja 2018 r. oraz od 1 października 2018 r. do 30 września 2020 r. został już objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio i prawomocnie zakończonej, a nadto wykroczył poza te okresy (od 14 sierpnia 2013 r. do 28 września 2014 r., od czerwca 2018 r. do 30 września 2018 r. oraz od 1 października 2020 r. do 3 lutego 2021 r.)

Słusznie wywodzi zatem skarżący, że w rozpatrywanej sprawie nie zostały spełnione warunki do procedowania w trybie nakazowym, a Sąd Rejonowy wbrew obowiązkowi nie zbadał należycie całej sytuacji faktycznej i prawnej oskarżonego z uwzględnieniem wszystkich zapadłych wobec niego wyroków, co doprowadziło w efekcie do nieprawidłowego ustalenia okresu niealimentacji, za jaki D. G. mógł zostać

pociągnięty do odpowiedzialności karnej. Sąd Rejonowy nie wyciągnął bowiem należytych wniosków z zalegającej w aktach sprawy informacji z Krajowego Rejestru Karnego, z której wynikało, że D. G. był poszukiwany listem gończym do sprawy o sygn. akt [...] w związku z zarzutem popełnienia czynu z art. 209 § 1 k.k., która to sprawa finalnie prowadzona była przed Sądem Rejonowym w Bytomiu pod sygn. II K 898/23. Tym samym Sąd *meriti* dysponował wiedzą o równolegle toczącym się przeciwko D. G. postępowaniu karnym o czyn z art. 209 § 1 k.k., co niewątpliwie wskazywało na konieczność ustalenia, na jakim etapie jest przedmiotowa sprawa, a jeśli została ona zakończona, to jaka była treść orzeczenia kończącego postępowanie. Nie czyniąc tego i podążając jedynie za wadliwie skonstruowanym aktem oskarżenia, Sąd Rejonowy rażąco naruszył przepis art. 500 § 3 k.p.k.

Słusznie wskazuje przy tym skarżący, że układ procesowy, jaki zaistniał w niniejszej sprawie nie skutkował wystąpieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej w postaci *rei iudicatae*. W orzecznictwie ugruntowany jest bowiem pogląd, zgodnie z którym przeszkoda procesowa z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zachodzi wyłącznie w sytuacji, gdy okresy obu przypisanych oskarżonemu czynów pokrywają się ze sobą i są identyczne, względnie, gdy okres określony w sprawie następnej został w całości objęty skazaniem w sprawie rozpoznawanej poprzednio, prawomocnie już zakończonej (zob. np. wyrok SN z dnia 9 sierpnia 2017 r., II KK 222/17 i podane tam judykaty). Jednocześnie w wypadku przestępstw wielokrotnych, do których należy występki z art. 209 § 1 k.k., nie ma stanu rzeczy osądzonej, jeżeli uprzednie prawomocne skazanie dotyczy tylko fragmentu zarzuconego później czynu. Uchylenie się od obowiązku alimentacyjnego w okresie nieobjętym prawomocnym skazaniem jest już nowym czynem przestępnym, pociągającym dalszą odpowiedzialność karną, przy czym granice czasowe kolejnego przestępstwa powinny być dokładnie określone, z uwzględnieniem treści poprzedniego wyroku skazującego (zob. wyrok SN z dnia 6 maja 2002 r., V KK 10/02).

Ponieważ przypisany w rozpatrywanej sprawie oskarżonemu występki uchylenia się od alimentacji wykracza poza okres objęty uprzednim prawomocnym skazaniem na mocy wyroku Sądu Rejonowego w Bytomiu z dnia 19 lipca 2023 r., uznać należy, że w sprawie nie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza, o której była wcześniej mowa, ale Sąd *meriti* dopuścił się rażącego naruszenia art. 504

§ 1 pkt 4 k.p.k., które w istotny sposób wpłynęło na treść orzeczenia. W konsekwencji tego uchybienia doszło bowiem do ponownego skazania D. G. za ten sam fragment zachowania, polegającego na niealimentacji na rzecz tej samej małoletniej pokrzywdzonej, popełniony w okresach od 29 września 2014 r. do maja 2018 r. oraz od 1 października 2018 r. do 30 września 2020 r. Uchybienie to niewątpliwie miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia. Sąd *meriti* władny był bowiem do dokonania karnoprawnej oceny zachowania oskarżonego jedynie w odniesieniu do „pozostałych” do osądzenia czasokresów zawierających się kolejno w granicach: od 14 sierpnia 2013 r. do 28 września 2014 r., od czerwca 2018 r. do 30 września 2018 r. oraz od 1 października 2020 r. do 3 lutego 2021 r. Niewątpliwie również wskazane przedziały czasowe każdorazowo wypełniają ustawowe znamię występków niealimentacji, stanowiące o co najmniej 3-miesięcznym uchyłaniu się od obowiązku łożenia na utrzymanie osoby uprawnionej, jednakże w zestawieniu z wadliwie przypisanym oskarżonemu występkiem, jako trwającym łącznie ok. 7 lat i 5 miesięcy, czyli uwzględniającym osądzony już okres ok. 5 lat i 7 miesięcy stwierdzić należy, iż powyższe mogło znacząco zaważyć na wymiarze kary finalnie orzeczonej wobec D. G.

Powyższa argumentacja, wskazująca na konieczność zawężenia granic czasowych niealimentacji, za którą oskarżony mógł zostać pociągnięty do odpowiedzialności karnej, przemawiałaby za wywiedzeniem kasacji w kierunku na korzyść wymienionego. Słusznie jednak dostrzega skarżący, że prawomocne skazanie za występki niealimentacji nie zwalnia sprawcy od odpowiedzialności karnej w razie uporczywego uchyłania się od wykonania nałożonych nań obowiązków alimentacyjnych w dalszym okresie. Jest to bowiem nowy czyn przestępny, którego granice czasowe powinny być dokładnie określone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2022 r., sygn. akt III KK 334/22, LEX nr 3546226). W kontekście natomiast uprzedniego prawomocnego skazania D. G. za dwa występków niealimentacji, w sprawie o sygn. akt II K 898/23, ponieważ dzielą one wadliwie przypisany oskarżonemu zarzut aż na trzy odrębne okresy, w ramach ponownego rozpoznania sprawy Sąd Rejonowy winien rozważyć, czy pozostałe do osądzenia czasokresy stanowią jeden czyn z art. 209 § 1 i § 1a k.k., czy też trzy odrębne występków, popełnione kolejno w okresach: od 14 sierpnia 2013 r. do 28 września 2014

r., od czerwca 2018 r. do 30 września 2018 r. oraz od 1 października 2020 r. do 3 lutego 2021 r. Nie przesądzając zarazem o treści przyszłego rozstrzygnięcia podnieść należy, iż czyniąc w tym względzie stosowne ustalenia oraz dokonując karnoprawnej oceny zachowania oskarżonego, w odniesieniu do zachowań zawierających się w granicach od 14 sierpnia 2013 r. do 28 września 2014 r. Sąd *meriti* winien dodatkowo rozważyć, czy nie uległa przedawnieniu karalność tego czynu, jeżeli zostałby on potraktowany jako odrębny występki. Ostatecznej oceny w tym względzie winien jednak dokonać Sąd Rejonowy. W sytuacji natomiast ewentualnego uznania, że D. G. swoim zachowaniem zrealizował jednak znamiona dwóch, względnie nawet trzech występki z art. 209 § 1 i 1a k.k., sytuacja prawna wymienionego niewątpliwie uległaby pogorszeniu. Wprawdzie w takim układzie procesowym finalnie zostałaby wymierzona oskarżonemu kara łączna, jednakże uznanie za winnego i skazanie za kilka występki byłoby mniej korzystne, niż zawarte w dotychczasowym, wadliwym wyroku, mocą którego D. G. został uznany za winnego realizacji znamion tylko jednego przestępstwa. Pogląd taki wyraził Sąd Najwyższy w sprawie o sygn. akt V KK 238/22. Dlatego też słusznie przyjęto, że przedmiotowa kasacja została wniesiona na niekorzyść oskarżonego.

Wbrew wywodom skarżącego przyjąć trzeba, że D. G. został w istocie skazany za występki z art. 209 § 1 i 1a k.k., a więc zgodnie z aktem oskarżenia (w trybie nakazowym czyn przypisany odpowiadać musi czynowi zarzucanemu), skoro opis przypisanego czynu odpowiada kwalifikacji z art. 209 § 1a k.k. i tenże przepis znajdował się w podstawie wymiaru kary. Gdyby Sąd Rejonowy przypisał oskarżonemu przestępstwo z art. 209 § 1 k.k., to ten właśnie przepis wskazany byłby w podstawie wymiaru kary. Stwierdzenie zatem, że Sąd Rejonowy czyn oskarżonego zakwalifikował z art. 209 § 1 k.k. przez pryzmat tych okoliczności potraktować trzeba jako omyłkę.

Mając to wszystko na uwadze niniejsza kasacja okazała się zasadna w całości. Dlatego też Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony przez nią wyrok i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania. Przy ponownym rozpoznaniu Sąd ten uwzględni powyższe zapatrywania.

Z tych wszystkich względów orzeczono, jak w wyroku.

Andrzej Stępka Dariusz Świecki Małgorzata Wąsek-Wiaderek

[J.l.]

(r.g.)